

Euroopa Tööohutuse ja Töötervishoiu Agentuur

Tööohutuse ja töötervishoiu valdkonna edukate võrdlusuuringute läbivaatamine

Kommenteeritud kokkuvõte

Kommenteeritud kokkuvõte

Euroopa Tööohutuse ja Töötervishoiu Agentuuris (EU-OSHA) käsitatakse võrdlusuuringuid kui „planeeritud protsessi, millega organisatsioon võrdleb oma tööohutus- ja töötervishoiuprotsesse ja -näitajaid teistega, et saada teada, kuidas vähendada tööõnnetusi ja kutsehaigusi, parandada tööohutust ja töötervishoidu reguleerivate õigusaktidega ettenähtud nõuete täitmist ja/või vähendada seonduvaid kulusid“. Sellest määratlusest lähtuvalt oli käesoleva projekti eesmärk läbi vaadata tööohutuse ja töötervishoiu valdkonna võrdlusuuringute süsteemid sektorite, liikmesriikide ja Euroopa tasandil. Lisaks püüti hinnata selliste süsteemide võimalikku kasulikkust ja piiratud ning selgitada välja nende peamised eelised ja puudused.

Euroopa tööohutuse ja töötervishoiu valdkonna võrdlusuuringute süsteemide ning nende ulatuse, tegevuste ja tõhususe täpsustamiseks kasutati mitmesuguseid meetodeid, sealhulgas dokumentide kontrolli, e-posti teel saadetavaid küsimustikke ja veebiuuringuid. Lisaks rakendati juhtumiuuringu meetodit, et paremini mõista valitud süsteeme, sealhulgas nende edutegureid ja takistusi. See hõlmas põhjalikke vestlusi süsteemide koordinaatorite ja osalejatega, et omandada kõikide seotud isikute teadmised ja kogemused. Lisaks tehti ülekantavate teadmiste uurimiseks piiratud arv juhtumiuuringuid, mis käsitlesid muudele kui tööohutuse ja töötervishoiu teemadele keskenduvaid võrdlusuuringute süsteeme.

Läbivaatamise tulemused näitavad olemasolevate süsteemide mitmekesisust ning hõlmatud sektorite, teemade ja liikmelisuse ulatust. Tööohutuse ja töötervishoiu valdkonna 24 põhjalikult läbivaadatud süsteemi erinevad oluliselt teabe jagamise nõuete olemuse poolest: jagatakse nii kvantitatiivseid (st tööohutuse ja töötervishoiu tulemuste) andmeid kui ka kvalitatiivseid hea tava (protsessi) andmeid. Paljud süsteemid hõlmavad elemente mõlemast.

Liikmesorganisatsioonid saavad võrdlusuuringute süsteemidest mitmesugust kasu. Tugev motiveeriv tegur organisatsioonide ühinemiseks võrdlusuuringute süsteemiga on nende endi tulemuslikkuse võrdlemine turuga. Oluline tõukejõud on ka õnnetusjuhtumite ja vahejuhtumite määra kahanemine. Näiteks leidis Soome foorum „Null õnnetust“ („Nolla tapaturma“, mis on Soome töökohtade vabatahtlik võrgustik, et liikmete õnnetusjuhtumite määr kahanes 46% ajavahemikus 2008–2012, kuigi riiklik määr sellel perioodil oluliselt ei muutunud. Ühendkuningriigi Töötervishoiu ja Tööohutuse Ameti (Health and Safety Executive) paberi- ja kartongitööstuse nõuendekomitee (PABIAC) võrdlusuuringud toimusid samal ajal õnnetusjuhtumite vähenemisega paberitööstuses: õnnetusjuhtumite määr, mis oli kõrgem kui 1990. aastatel ehitussektoris, langes, jäädes tööstussektori keskmisest veidi kõrgemaks. Edu visioon on ligitõmbav mõiste: paljud ühinevad soovist luua õnnetustevaba keskkond.

Uuringu tulemused näitasid, et edukust mõjutab palju erinevaid tegureid, kuid vastajad ei olnud ühel meelel, milline on süsteemi edukuse seisukohast otsustav tegur. Ühe olulise tegurina kerkisid esile nõutavad andmeelemendid, eelkõige seoses osalemise ja liikmelisusega: tulemuslikkuse andmete kogumist nõudvad võrdlusuuringute süsteemid on liikmetele vähem atraktiivsed kui need, mille raames jagatakse tööohutuse ja töötervishoiu häid tavaid. Keskendumine elementidele, mis võivad olla liikmetele kõige kasulikud, tagab tõenäoliselt suurema osalemise ja edu, kuigi see ei tohiks välistada süsteemi korraldajate arvates kasulikke andmete kogumist, eriti kui see on oluline edusammude jälgimiseks. Õnnetusjuhtumitest teatamine võib olla tundlik teema ja mõnede liikmetele võidakse soovitada sellist teavet mitte jagada; probleemi lahenduseks võib olla anonüümne teatamine. Liiklusohutuse võrdlusuuringute süsteem Virtual Risk Manager leidis näiteks, et anonüümse tulemusel esitatakse usaldusväärsemaid andmeid ja arutelud on tulemuslikumad.

Enamik süsteeme loovad võrgustikutöö ja arutelude võimaluse. Näiteks Madalmaade võrgustik „Null õnnetust“ leidis, et passiivsematele vestlusringidele ja loengutele eelistati silmast silma kogunevaid töörühmi ja foorumeid. Need veensid osalejaid paremini, et teiste ettevõtete tegevuspõhimõtete ja -protsesside ülevõtmine oma organisatsiooni on oluline ja teostatav.

Paljud intervjueritavad leidsid, et võrgustikes osalemine on väga oluline usalduslike suhete ja koostöö loomiseks, mis tagavad võrdlusuuringute süsteemide edukuse. Kõrgharidussektoris häid tavaid jagava foorumi Universities Safety and Health Association pakutavaid võrgustikutöö võimalusi peetakse foorumi tegevustest kõige olulisemaks. Foorum leidis, et enamikul Ühendkuningriigi ülikoolidel on head andmete kogumise siseprotsessid ning et nende loodavate kvantitatiivsete andmete suurim tähtsus seisneb nende võrdlemises teiste institutsioonide andmetega.

Liikmed peavad väga kasulikuks praktiliste elementidega (nt kohapealsed esitlused ja näost näkku arutelud) süsteeme. EU-OSHA võrdlusuuringute juhtrühm leidis, et ürituste korraldamine konkurentsivabas turvalises keskkonnas soodustab arutelusid vastuolulistel ja tundlikel teemadel ning suurendab võrdlusuuringute edendamiseks vajalikku koostöötahtet.

Samuti on olulised muud kaalutlused, nagu liikmelisuse ühik (nt suurtes ettevõtetes toimib paremini asukohapõhine, mitte ettevõttepõhine liikmelisus) ning liikmelisuse kriteeriumid. Hästi võivad töötada nii laiad (nt Soome foorum „Null õnnetust“) kui ka kitsad (nt Ühendkuningriigi Töötervishoiu ja Tööohutuse Ameti PABIAC-süsteem) sektoripõhised süsteemid. Võttes liikmeks nii tervishoiu ja tööohutuse valdkonna turuliidreid kui ka edasipüüdlikke väiksema tulemuse näitajaid, annab Soome foorum „Null õnnetust“ parimad võimalused üksteiselt õppimiseks ja üksteise toetamiseks.

Tähtis on ka eesmärkide püstitus – need peavad olema edasipüüdlid, kuid teostatavad. Liiklusohutuse võrdlusuuringute süsteemi Virtual Risk Manager puhul peeti takistavaks liiga kindlapiirilise strateegia kindlaksmääramist enne arendamist. Virtual Risk Manager leiab, et võrdlusuuringute foorumis ja selle ümber käivad arutelud on sama olulised kui andmed.

Osalistel peaks olema osalemisel saadavast teabest tõeliselt kasu; kui süsteemil puudub tajutav väärtus, siis osalemine tõenäoliselt väheneb, sest panustatud vahendite tasuvus on väike. Üldiselt eelistavad võrdlusuuringutes osalejad keskenduda pigem protsessile kui tulemustele ning liikmed hindavad kõrgelt hea tava praktilisi näiteid. Enamik vastajaid nõustusid, et süsteemi edu tagas oskus kasutada teabeväljundeid muutuste toetamiseks. Süsteeme, mille raames koostatakse tervishoiu ja tööohutuse tegevuspõhimõtteid ja -protsesse sisaldavaid dokumente, peetakse kasulikuks, sest nii säästetakse dokumentide väljatöötamisel aega. Eriti kasulik on elektrooniliste dokumentide jagamine. Oluliseks eduteguriks peetakse ka mitmesuguste levitamisstrateegiade kasutamist, näiteks nende, mida kasutab Saksamaal BGM oma kohustusliku õnnetusjuhtumikindlustuse laiaulatuslikus motivatsioonisüsteemis.

Paljud vastajad nimetasid osalemise lihtsust. Eespool nimetatud BGM-süsteemis on küsimustikud bürokraatlike takistuste vähendamiseks võimalikult lihtsad. Ühendkuningriigi Töötervishoiu ja Tööohutuse Ameti PABIAC-süsteemi viimase uuringu lühike ja lihtne ülesehitus tagas samuti kõrge vastuste määra.

Terminite „hea tava“ ja „parim tava“ kasutamist tuleks hoolega kaaluda. Luksemburgis asuv ArcelorMittal Group leidis võrdlusuuringute kaudu, et „hea tava“ sõnum tõi „parima tava“ sõnumiga võrreldes sageli rohkem kasu, kuna seda peeti pigem nõuandvaks kui ettekirjutusi tegevaks. Juhid tunnevad siis, et neil on tervishoiu ja tööohutuse protsesside eest suurem vastutus.

Vastajate hulgas oli vähem üksmeelt selle suhtes, millised keskkonna või süsteemide omadused on ebasoodsad. Kõige sagedamini nimetati liikmelisusega kaasnevat koormavat aja- või ressursikulu ning majandusharu väikest toetust. Kui süsteemiga kaasneb paljude empiiriliste andmete kogumine, võib see sarnaneda uurimisprojektile ja olla väga ressursimahukas: selliseid meetodeid nagu näost näkku intervjuud ning tervishoiu- ja tööohutusprotsesside kohapealne auditeerimine tuleks käsitleda ettevaatusega.

Aruande lisa sisaldab praktilist juhendit üksikisikutele ja organisatsioonidele, kes kavatsevad algatada tervishoiu ja tööohutuse võrdlusuuringute süsteemi või arendada edasi olemasolevat süsteemi. Selles esitatakse praktilised sammud liikmete ligitõmbamiseks, eesmärkide seadmiseks, tegutsemistahte säilitamiseks ja jätkusuutlikkuse tagamiseks pikemas perspektiivis.

Euroopa Tööohutuse ja Töötervishoiu Agentuur (EU-OSHA) aitab muuta Euroopat ohutumaks, tervislikumaks ja tootlikumaks töötamise kohaks. Agentuur kogub, loob ja levitab usaldusväärset, tasakaalustatud ja erapooletut tööohutuse ja töötervishoiu teavet ning korraldab üleeuroopalisi teabekampaaniaid. 1994. aastal Euroopa Liidu asutatud ja Hispaanias Bilbaos asuv agentuur ühendab Euroopa Komisjoni, liikmesriikide valitsuste, tööandjate ja töötajate organisatsioonide esindajaid ning juhtivaid tööohutuse ja töötervishoiu spetsialiste Euroopa Liidu liikmesriikidest ja mujalt.

Euroopa Tööohutuse ja Töötervishoiu Agentuur

Santiago de Compostela 12 (5. korrus)
48003 Bilbao, Hispaania
Tel: +34 944794360
Faks: + 34 944794383
E-post: information@osha.europa.eu

<https://osha.europa.eu/et>

Publications Office